

# **Programma van maatregelen Lier – Ros Beiaardstraat F2**

Natasja Reyns

Temse  
2018

## Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2018F274) uit te voeren. Het bureauonderzoek laat nog vragen open en de uitvoering van een proefputtenonderzoek blijkt aangewezen (zie verslag van resultaten). Omdat het onderzoeksgebied momenteel in gebruik is als weg en zone voor parkeerplaatsen, is de nodige voorbereidingstijd nodig om het proefputtenonderzoek te kunnen organiseren. Vanuit maatschappelijk belang is het echter niet opportuun om de vergunningsaanvraag zo lang uit te stellen. Daarom wordt ervoor geopteerd om het proefputtenonderzoek via een uitgesteld traject te laten verlopen, om onnodig tijdsverlies tot een minimum te beperken. Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is voornamelijk een verwachting naar resten gerelateerd aan het historische wegtracé dat binnen het onderzoeksgebied te situeren is, evenals resten van historische bebouwing die volgens historische kaarten eveneens binnen het onderzoeksgebied te situeren is. Een evaluatie van de impact van de geplande werken geeft aan dat de geplande werken een duidelijke bedreiging voor het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied betekenen. Naast resten gerelateerd aan de laatmiddeleeuwse stadsuitbreiding en resten van bebouwing en weginfrastructuur uit de nieuwe en de nieuwste tijd, zijn mogelijk ook oudere archeologische resten binnen het onderzoeksgebied te situeren.

De gunstige landschappelijke ligging van het terrein maakt dat er ook rekening gehouden moet worden met de mogelijke aanwezigheid van steentijd artefactensites en van archeologische sporen en vondsten uit de metaaltijden, de Romeinse tijd, de vroege middeleeuwen en de volle middeleeuwen. Het potentieel op de aanwezigheid van een steentijd artefactensite dient wel genuanceerd te worden. Door de vele (historische) bodemingrepen die binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden hebben sinds de late middeleeuwen, in het kader van bebouwing en weginfrastructuur, wordt de kans klein geacht dat een goed bewaarde steentijd artefactensite aanwezig is binnen het onderzoeksgebied.

Het archeologisch potentieel van het terrein en de bedreiging van het bodemarchief die uitgaat van de geplande werken binnen het onderzoeksgebied, maken dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig geacht wordt.

# Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

## Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

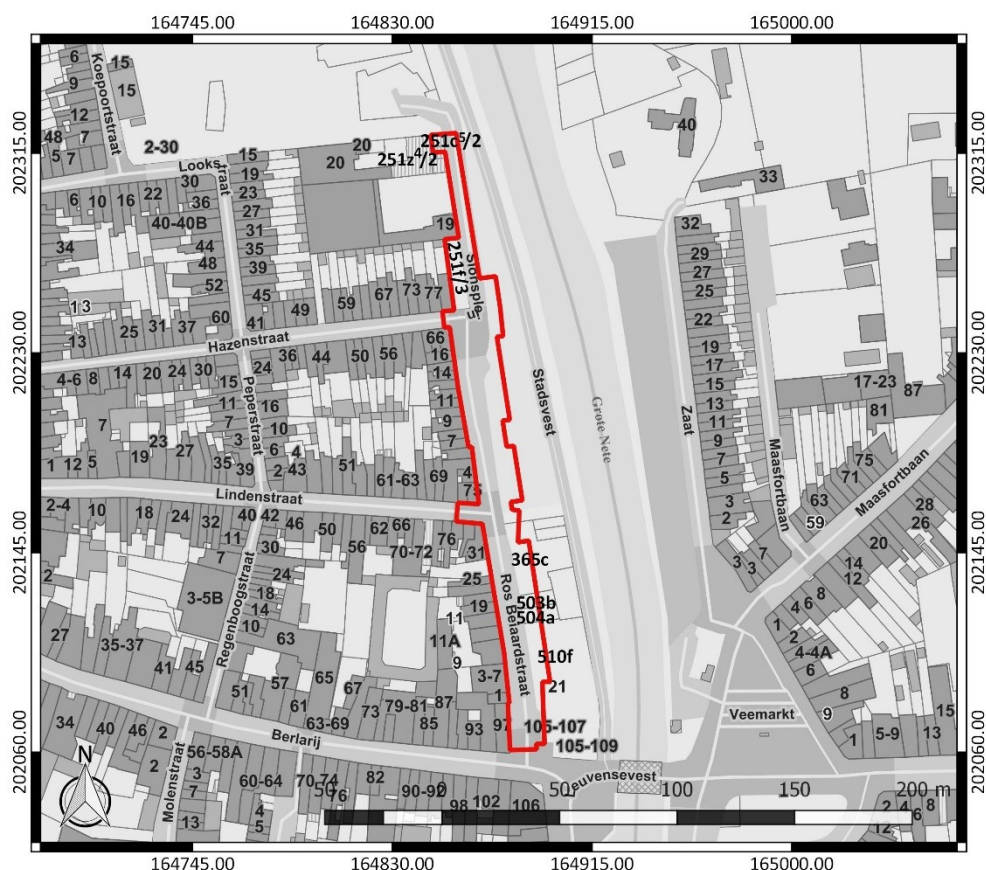
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Lier, Lier, Ros Beiaardstraat/Sionsplein, Sion

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 164857, 202324
- 164885, 202167
- 164880, 202061
- 164857, 202158

Kadastrale percelen: Lier, Afdeling 1, sectie H, nummers 251c<sup>5</sup>/2, 251f/3, 251z<sup>4</sup>/2 (partim), 365c (partim), 503b (partim), 504a (partim), 510f (partim) en openbaar domein

Kadastraal plan:



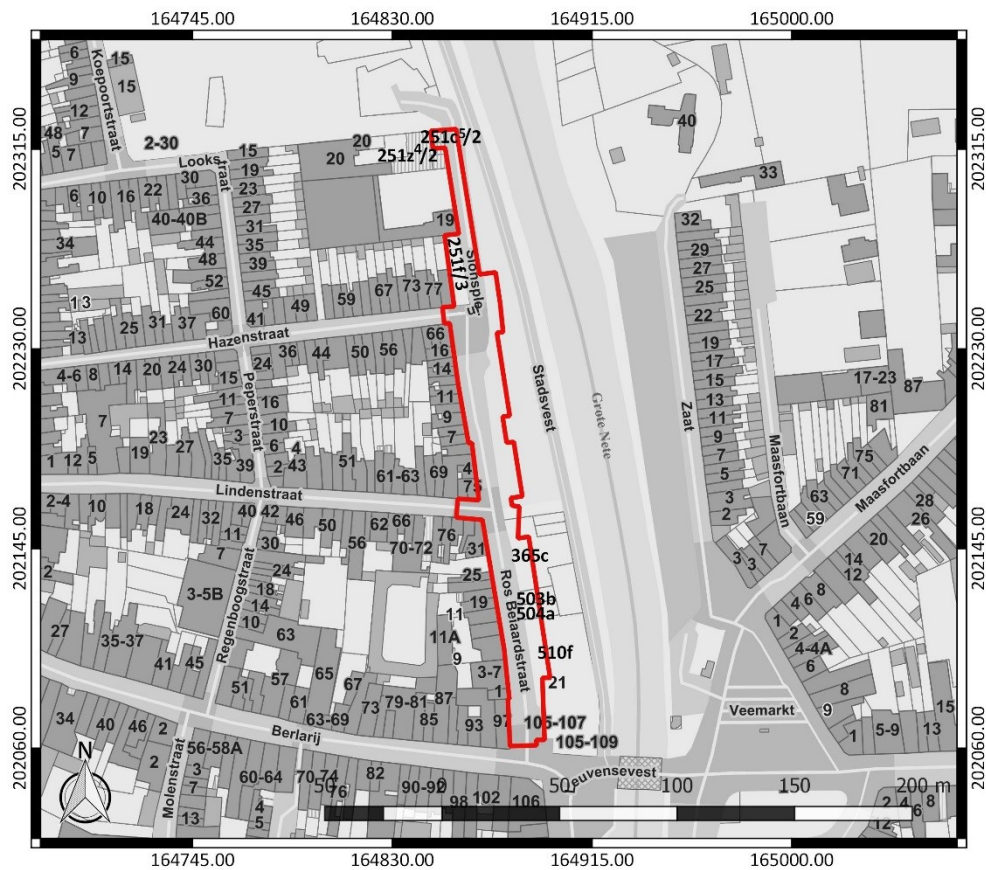
Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied ([www.geopunt.be](http://www.geopunt.be))

## Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

## Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.



Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

## Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Hoe ziet de stratigrafische opbouw van het bodemarchief er uit?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten aanwezig die te relateren zijn aan historische wegtracés en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

## Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek is daarvoor niet aangewezen, omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat nagenoeg het volledige terrein verhard is. Landschappelijk booronderzoek kan de bewaringstoestand van de bodem bijkomend helpen in te schatten. We verwachten echter dat de vaststellingen uit een landschappelijk bodemonderzoek moeilijk te interpreteren zullen zijn, omwille van het gebrek aan ruimtelijk inzicht. Indien verstoringen vastgesteld worden, verwachten we dat de onderzoekstechniek te weinig informatie kan aanleveren om te interpreteren of dit ook betekent dat geen relevante archeologische resten meer aanwezig kunnen zijn binnen het onderzoeksgebied.

Daarom lijkt het efficiënter om meteen over te gaan tot een proefputtenonderzoek. De onderzoeksmethode is geschikt omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. De uitvoering van een proefputtenonderzoek laat toe inzicht te krijgen in de aanwezige stratigrafie binnen het onderzoeksgebied, de vaststelling van eventuele resten van de historische voorloper van het huidige wegtracé, de aanwezigheid van eventuele resten van de historische bebouwing die te zien is op historische kaarten en de impact van bodemingrepen die in het verleden plaatsgevonden hebben op de bewaring van het aanwezige bodemarchief.

Bijkomend archeologisch vooronderzoek in functie van steentijd artefactensites kent een te beperkt potentieel op kennisvermeerdering. Aan de hand van het uitgevoerde bureauonderzoek werd vastgesteld dat heel wat historische bodemingrepen binnen het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden. Daaruit volgt dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite laag is.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 4200 m<sup>2</sup>, zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

## Onderzoekstechnieken

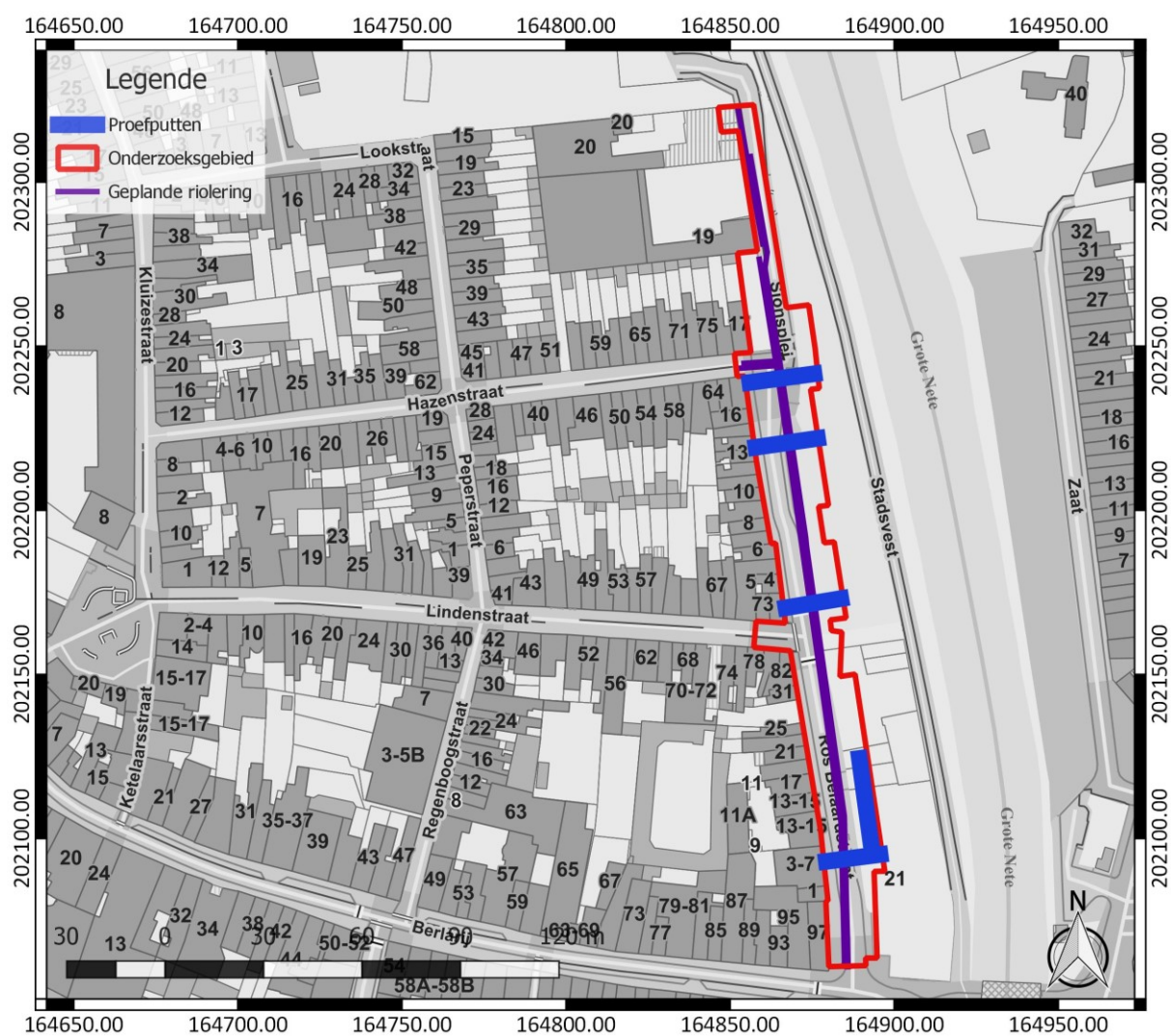
De geplande werken hebben een negatieve impact op het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied, vooral dan ter hoogte van de sleuven die aangelegd worden voor de nieuwe riolering. Dit betekent een verstoring van ca. 2,5 m breedte en 87 cm tot 1,60 m onder het maaiveld. Daarom dient het bodemarchief tot op een diepte van 1,90 m onder het maaiveld (effectieve verstoring + 30 cm buffer voor compactie) als bedreigd beschouwd te worden. Dit is de zone die onderzocht moet worden.

### Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Muren worden enkel uitgebroken wanneer dat noodzakelijk is om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan

worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

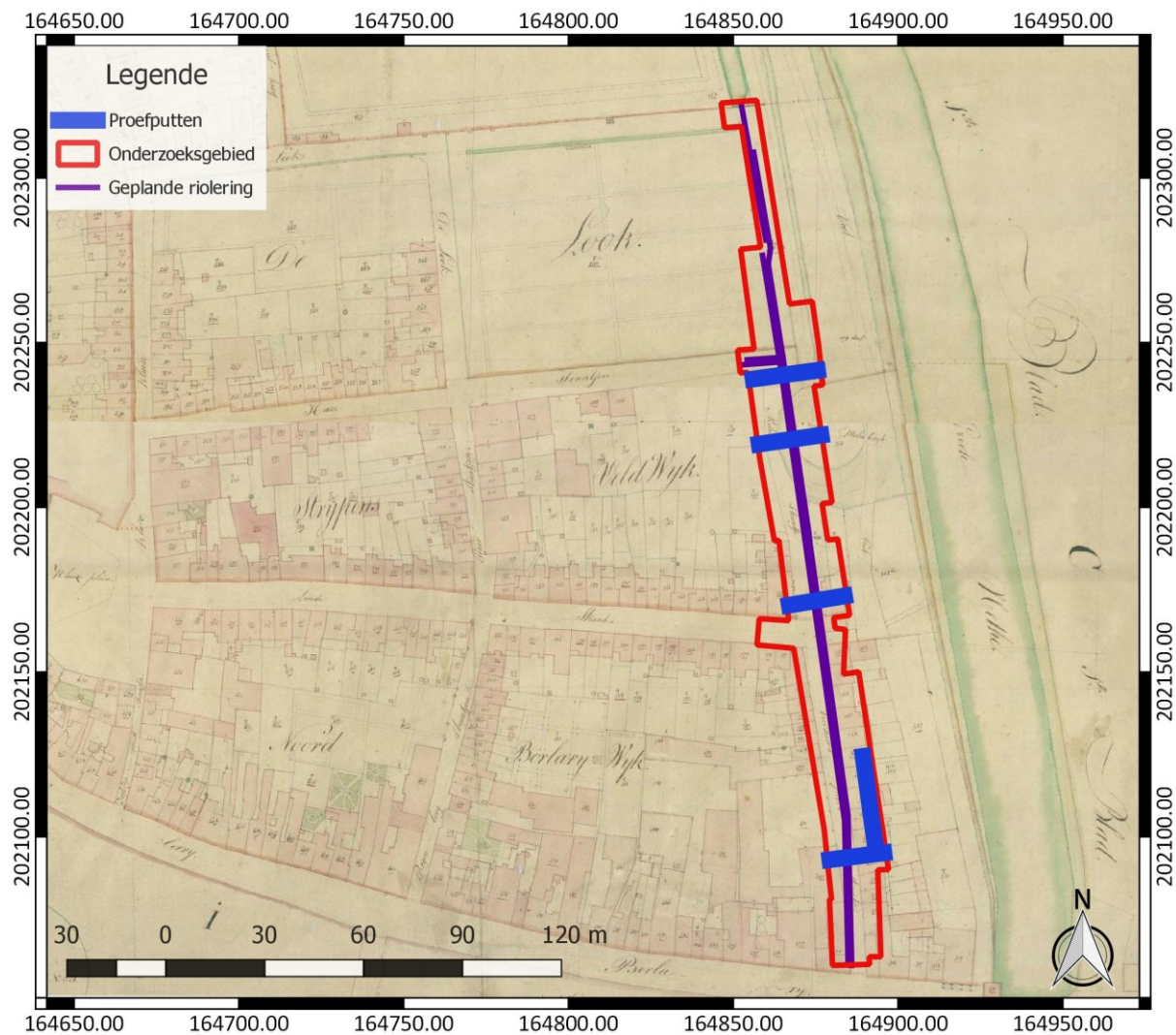
Er dienen vijf proefputten aangelegd te worden met een breedte van minimaal 2 m. Ze moeten toelaten veilig te kunnen werken. Vier van de aan te leggen proefputten omvatten dwarsdoorsneden van de volledige breedte van de zone waar werken gepland worden en een vijfde proefput, haaks op de andere georiënteerd en in de lengterichting van de Ros Beiaardstraat, dient voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag met betrekking tot de aanwezigheid van resten van historische bebouwing (Figuur 3). De proefputten worden aangelegd nadat de verharding verwijderd is. De ligging van kabels en leidingen dient opgevraagd te worden door de uitvoerder van het proefputtenonderzoek en ter plaatse omzichtig geverifieerd te worden. De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden, bedraagt minder dan 12,5%, omdat het uitvoeren van de voorziene werkputten volstaat om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.



Figuur 3: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het GRB ([www.geopunt.be](http://www.geopunt.be))

De ligging van de proefputten is gekozen in functie van enkele specifieke onderzoeksvragen, en is verder ook zo gekozen dat circulatie van het verkeer steeds mogelijk blijft. De meest zuidelijke proefput onderzoekt de historische bebouwing in het zuiden van het onderzoeksgebied. De proefput die in de lengterichting van de Ros Beiaardstraat (30 m) wordt aangelegd heeft tot doel om de aard

en de bewaringstoestand van deze historische bebouwing beter te kunnen evalueren. De proefputten nabij de kruising met de Lindenstraat en de Hazenstraat werden gekozen in functie van bebouwing die reeds te zien is op de kaarten van Jacob van Deventer en van Joannes Blaeu. De tweede meest noordelijke proefput is dan weer gesitueerd ter hoogte van waar in het verleden een molenberg aanwezig was. De inplanting van de proefputten speelt in op de verwachtingen gebaseerd op historische kaarten en de mogelijke verschillen in de bewaringstoestand van het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied. Aan de hand van de proefputten kan een verdere afweging gemaakt worden van de bewaringstoestand van het bodemarchief, de aanwezigheid van relevante archeologische waarden en de impact van de geplande werken.



Figuur 4: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het primitief kadaster ([www.cartesius.be](http://www.cartesius.be))

### Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Het programma van maatregelen voorziet een afwijking ten aanzien van de Code van Goede Praktijk met betrekking tot de oppervlakte die onderzocht dient te worden. Gezien de vraagstellingen en de verwachtingen wordt gekozen voor proefputten. De voorziene proefputten volstaan om de vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden. Dit resulteert echter in een lagere onderzochte oppervlakte dan 12,5 % van het onderzoeksgebied.